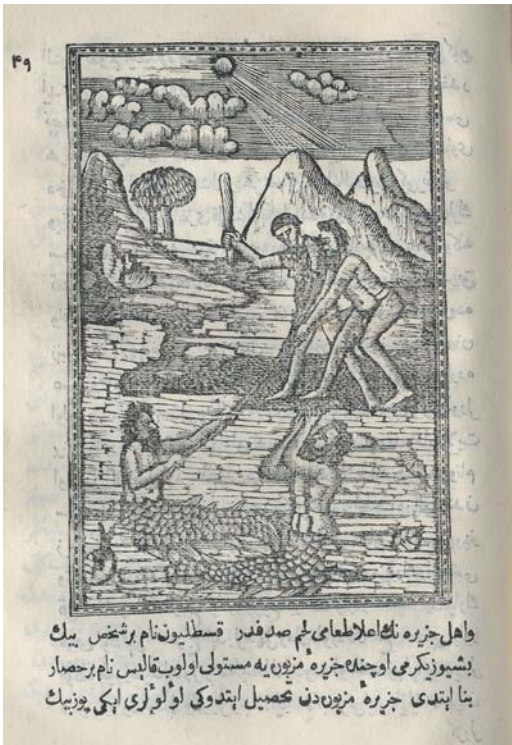

Egy rejtélyes nyomdász-mester életműve két kultúra határán

Kovács Nándor Erik

Íbráhím Müteferrika az első török-orosz oszmán-török nyomda alapítója. Az Oszmán Birodalomban már korábban is működtek nem török nyelvű kiadványokat kibocsátó nyomóműhelyek, a birodalom határain túl pedig arab írásos művek nyomtatására van bőségesen példa. Az oszmán kormányzat időről időre rendeletekben tiltotta az oszmán-török írások nyomdai sokszorosítását, miközben a birodalom területén élő nem muszlim kisebbségeknek engedélyezte, hogy saját nyelvű könyveiket ilyenképpen sokszorozítsák. Háromszáz évvel ezelőtt, 1710-ben készült Íbráhím Müteferrika egyetlen fennmaradt kézírata.

Kovács Nándor Erik

Az Oszmán Birodalomba vándorló szefárdi zsidók 1493-ban, az örmények 1567-ben, a görögök 1627-ben létesítették az első nyomdájukat. E ki-sebbségek a 18. század

elejére már több tucat különböző nyomóműhelyt üzemeltettek a török felségterületen, főleg Isztambulban, Thesszalonikiben és Izmirben.

Több elmélet is született annak magyarázatára, hogy miért éppen a török nyomtatás késett ilyen sokáig. Az egymással összefüggő okok egyike vallási-ideológiai természetű. Az arab-izlám kultúrkörben az írás szerepe elválaszthatatlan az isteni kinyilatkoztatás hordozásában betöltött elsődleges szerepétől. Így annak kurzív jellegét a szedés során megtörő „feldarabolása” a szent arab írás meggyalázásaként hathatott. Ezért az iszlám világban kezdetben sokkal kedvezőbben fogadták az írástükör egyszerű másolással történő sokszorosítását, a litográfia eljárását.

A nyomtatás késői engedélyezésének természetes gazdasági okai is voltak. E technika ugyanis hosszú távon félelmetes konkurenciát jelenthetett a fővárosban nagy számban működő írnokok, könyvmásolók számára.

A vallási elitnek a nyomtatás kérdésében is megmutatkozó konzervativizmusa abból a felismerésből indulhatott ki, hogy a „hitetlen” Nyugathoz köthető technika gyorsan, olcsón és óriási mennyiségben teszi lehetővé ellenőrizhetetlen, potenciálisan az iszlámmal ellenkező és természetesen közvetve saját hatalmi pozíciójukat is fenyegető tartalmak terjesztését. A török könyvnyomtatás meghonosításához a Tulipán-korszakkal beköszöntő kedvező politikai légkörre és egy hivatástudattal rendelkező szakember megjelenésére volt szükség. Íbráhím Müteferrika felbukása ebben a helyzetben a legszerencsésebb

véletlennek tekinthető. Nyomdászatban jártas, humanista műveltségű európai intellektus, illetve elkötelezett muszlim tudós külön-külön nem számított ritkaságnak, de e két minőségi feltétel egy személyben való egyidejű megléte annál inkább. E nélkül pedig nehezen képzelhető el, hogy a törökországi nyomtatás ebben az időszakban, ezzel a célkitűzéssel megvalósulhatott volna.

Mütefferikát Isztambulban kamatoztatott szaktudása több szállal is köti egyébként kevésbé ismert ifjúkorának erdélyi környezetéhez. A reáltudományok és a nyomdászat iránti nyitottsága, teológiai műveltsége egyéb bizonyítékok híján is a kolozsvári unitárius iskoláztatás és az ottani protestáns szellemiség hatását mutatják.

A nyomda létrehozását a nagyvezír pártfogása mellett erősítette a Porta nyugatos reformok iránt elkötelezett első párizsi nagykövete, Yirmisekiz Mehmed Çelebi (megh. 1732) kezdeményező, odaadó támogatása. Több korai klisé, illetve nyomtatott térkép bizonyítja, hogy İbrâhîm a török nyomóműhely hivatalos működését megelőzően – részben a tömeges nyomtatás népszerűsítése, elfogadtatása céljából – évekig kísérletezve készült terve megvalósítására.

További információk: <http://muteferrika.mtak.hu/>

Ötvenéves a PNYME Békés megyei szervezete

1961. szeptember 21-én jött létre 79 fővel a PNYME Békés megyei szervezete Békéscsabán, elsősorban a helyi, a gyulai és a gyomai nyomdászok köréből. Az eltelt ötven év fontosabb eseményeit összefoglaló írást Malatyinszki József tollából honlapunkon, <http://www.mgonline.hu/50-%C3%A9ves-pny-me-b%C3%A9k%C3%A9s-megyei-tagsoportja-a-csatolt-pdf-ben-olvashatjak>.

Fotó: Barabás Ferenc

Kreatív iparágak fóruma van.

PRINTEXPO

2011. november 9–11.

hungexpokiállítás
programod van

Üzlet van.

Vegyen részt Ön is a 15. jubileumi PRINTEXPO-n, a nyomdaipar és a digitális kommunikáció szakkiállításán a HUNGEXPO Budapesti Vásárközpontban!

Számos programmal, konferenciával várjuk látogatóinkat. A kiállítás honlapján online regisztráció működik, mely ingyenes belépésre jogosít.

Társrendezvények:

ÚJ – SERVICE EXPO Üzleti szolgáltatások és megoldások kiállítása

SERVICE EXPO
ÜZLETI SZOLGÁLTATÁSOK KIÁLLITÁSA

BUDÁTRANSPACK

PROMOTION

www.printexpo.hu